

De Gentse architect Jan De Vylder, die zopas op de Bijlokesite twee productiestudio's bouwde, heeft het aura van een kunstenaar. Een gesprek over de Gentse stadsontwikkeling, villa's in een woestijn in China, en humor en poëzie in architectuur.

JAN JAGERS

Een nonchalante haartooi en een gepassioneerd maar zoekend discours typeren Jan De Vylder (44) en tien medewerkers, het architectenbureau Jan De Vylder Architecten in de Recolettenlei in Gent. Met zicht op het oude justitiepaleis betrekken ze een te klein geworden appartementenkantoor, dat door rondwarrelende schetsen en metalen schappen volgestouwd met maquettes en boeken een studentikoze aanblik heeft. Maar te zien aan de erkenning die het bureau te beurt valt, is de speeltijd voorbij. In zijn prijzenkast zette De Vylder in 2009 de Belgium Building Award in de categorie residentieel gebouw bij – die kreeg hij voor zijn Woning H – en een nominatie voor de prestigieuze Mies van der Rohe Architectuurprijs. Het bureau had al enige bekendheid opgebouwd met kleine projecten, maar het eerste echt grote project waren de twee productiestudio's op de Gentse Bijlokesite, voor het dansgezelschap Les Ballets C de la B en de muziektheatermakers Lot LOD. Een realisatie naar het ontwerp Van Jan De Vylder samen met Trice Hofkens. Die repetitieplekken, gebouwd met middelen van de Vlaamse Gemeenschap, de provincie Oost-Vlaanderen en de stad Gent, zijn in gebruik sinds november 2008, en maken deel uit van het ambitieuze plan van de stad om van de voormalige hospitaalsite een cultuur- en kunstsitete maken. 'Toen we hieraan begonnen vroegen we ons af of we dezelfde methoden en inventiviteit zouden kunnen nastreven als bij eerdere, kleinere projecten,' blikt Jan De Vylder terug. 'De Bijloke was onze lakmoesproef.'

En, geslaagd?

JAN DE VYLDER: 'Omdat het terrein waarop de twee productiestudio's moesten komen zeer versnipperd is, hebben we in de plaats van één gebouw met twee zalen, twee gebouwen met telkens één zaal ontwikkeld. Zo hebben Les Ballets en Lot LOD elk hun eigen repetitieruimte. Zoals altijd hebben we geprobeerd om een zekere dubbelzinnigheid te creëren, een gevoel van ontastbaarheid. Door voor twee gebouwen te kiezen is een ordening ontstaan met smalle doorsteken en kleine tuinen, waarvan je niet weet of ze nu bij het gebouw of tot de stedelijke ruimte behoren. Dat zoeken naar ruimte met een onbestemd gevoel vind je ook terug in onze vroegere projecten. (neemt portfolio erbij, met foto's van een verbouwde stadswoning) Woning 43 bijvoorbeeld (waarvoor De Vylder in 2005 de provinciale architectuurprijs Oost-Vlaanderen ontving, red.) bestond oorspronkelijk uit een voorgebouw, een achtergebouw, en een gang met een binnentuin. Wij hebben over die binnentuin een schuifdak bedacht. Dat is functioneel maar ook poëzie, want het maakt die binnentuin ongrijpbaar: is het nu een grasveldje, of een groen tapijt waarover je als het regent loopt zonder nat te worden?'

De omgevingsaanleg in de Bijloke moet nog gebeuren, maar de gebouwen zijn al enige tijd klaar. Welke nieuwe projecten hebben jullie nu lopen?

DE VYLDER: Een paar jaar geleden wonnen we een wedstrijd over de uitbreiding van het S.M.A.K. met een sectie voor Marcel Broodthaers. Men wilde voor zijn werk een

Formatted: Strikethrough

Formatted: Strikethrough

aparte ruimte maken, maar in diezelfde ruimte ook nog andere tentoonstellingen kunnen onderbrengen. Hoewel zijn werk me niet onbekend was, was mijn eerste reflex boeken kopen om het zo rap mogelijk onder de knie te krijgen. Na twintig minuten was het me echter duidelijk dat mensen daar hun hele leven lang mee bezig zijn, dus ik heb die boeken vrij snel opzij gelegd. Hoewel het project 'het kabinet van Marcel Broodthaers' heette, besloten we kabinetten voor Marcel Broodthaers te maken. Op de grens van het museumgebouw met het metalen gebinte van de floralien bouwen we niet één ruimte, maar een cascade van vijftien kamers, vijf per verdieping. De opening is gepland in januari 2011, dus de uitvoering moet starten in het voorjaar 2010.

[Jullie werken ook internationaal, tot in China toe. In de zomer van 2007 werden jullie gecontacteerd door het vermaarde Zwitserse architectenbureau Herzog & de Meuron.](#)

DE VYLDER: Hoe Jacques Herzog bij ons terecht kwam weet ik nog altijd niet, maar door hem gevraagd worden was een hele eer. Hij selecteerde wereldwijd honderd jonge architecten om een deel van een nieuwe stad te ontwikkelen in de Chinese woestijn. In een villawijk bouwen wij er één van de honderd woningen. [Een concept van Ai Weiwei en Herzog&deMeuron.](#) Omdat elke villa een oppervlakte heeft van 1.000 vierkante meter, onwaarschijnlijk groot, zijn wij uitgegaan van zeven kleine woningen die we samenbrengen tot één geheel. Gewoon muren en een hellend dak, het archetypische woning zoals je dat overal ter wereld terugvindt. We naderen nu stilaan de uitvoeringsfase.

[Het is zeer motiverend in de context van Weiwei en H&M te mogen experimenteren. Alleen al de energie van Ai weiwei! \(Weet u: 3 jonge Gentse Architectenformaties doen mee in die 100: Nu-architecten en Office Kersten Geers David Van Severen\)](#)

[Terug dichterbij huis dan. Hoe evalueert u de Gentse stadsontwikkeling?](#)

DE VYLDER: Ik ben ~~niet in de positie om te oordelen – maak zelf deel uit van dit fijne gebeuren – geen helderziende~~, maar denk dat je moeilijk kunt beweren dat de stad niet goed bezig is. Ons bureau is nu geselecteerd voor een project van het Stedelijk Ontwikkelingsbedrijf (SOB). De stad wil enkele kavels verkopen gekoppeld aan een architect. Dat is een nieuw initiatief en dus wordt er leergeld betaald, maar het getuigt wel van durf, vind ik. [Ja dat durven; dat durven ze hier wel.](#)

[Trouwens: als ik mag terugblikken naar het overleg over de productiestudio's op de Bijloke; dan kan ik alleen maar tevreden zijn: dit was werkelijk een zeer constructief proces; een enkele noot niet te na gesproken; maar dat is legio.](#)

Hét project in Gent is de ontwikkeling van de Waalse Krook. Na een turbulente geschiedenis is nu beslist dat er onder meer een bibliotheek, een multimediacentrum en publieke pleinen komen. In juni zou Vlaamse Bouwmeester daarvoor een Open Oproep lanceren. Bent u van plan om daarop in te tekenen?

DE VYLDER: Graag, al zal dat afhangen van de concrete vraagstelling en van de vergoeding die men stelt tegenover de investering van zo'n kandidaatstelling. De plannen met de Waalse Krook zijn omstrepen, maar ik beschouw dat als iets positiefs. Een goed omgespitte grond is immers het gedroomde vlak om iets op te bouwen. Dat er lucht en voedsel onder de kluiten is gebracht maakt de grond moeilijk begaanbaar, maar ideaal om iets nieuws op te planten. Hoewel ik het goed vind dat de stad ambitieus is, ~~heb wel vragen bij het zogenaamde~~ [wist ik straks graag meer over het predicaat 'internationaal karakter van de wedstrijd'](#). Veel Gentse bureaus, niet alleen het onze – zie boven; en er [zijn er nog meer](#) -, worden ~~vandaag ook~~ internationaal geapprecieerd. [Als u begrijpt wat](#)

Formatted: Vraag

Formatted: Strikethrough

Formatted: Vraag

Formatted: Strikethrough

Formatted: Strikethrough

~~ik bedoel. Wel, ik ben benieuwd of ze in de competitie evenveel kans maken als gerenommeerde buitenlandse architecten.~~

Formatted: Strikethrough

Men wil de site afkrijgen tegen 2013, de honderdste verjaardag van de Gentse Wereldtentoonstelling. Realistisch?

DE VYLDER: (*diplomatisch*) Laten we die droom voorlopig niet doorprikken, en gebruiken als een zweepje om alles de terechte snelheid te geven.

De Waalse Krook herbergt ook het oude wintercircus. Als u zou mogen kiezen tussen de nieuwe bibliotheek ontwerpen of het circus herbestemmen, wat wordt het dan?

DE VYLDER: Zoals gezegd is het nog afwachten wat het bibliotheekproject precies zal inhouden, maar het circus is absoluut geen tweede keuze voor ons; integendeel. Het is allicht het meest complexe en daardoor mogelijk zelfs danig intresanter. Men moet dat durven in zien. Er wordt vaker betere architectuur in dat soort vraagstukken gevonden dan de in drang naar het nieuwe, maar als we de keuze zouden hebben opteren we allicht voor het circus.

Formatted: Strikethrough

Enkele jaren geleden hebben we een pamflet verspreid voor het behoud van het circus én de gebouwen en de verslingerende ruimte errond. Die vlek bepaalt immers de kracht van het cirkelvormige gebouw. In plaats van de omliggende gebouwen te verguizen als zwarte eendjes die de mooie witte zwaan verhullen, zouden we er misschien wel schattige gele kuikentjes van kunnen maken. Om de site te saneren moeten ze weg, zegt men. Ik vraag me af of het niet omgekeerd is.

Kritiek is er ook op het afbreken van arbeiderswoningen aan de Brugse Poort, waar men een groen binnengebied wil creëren. De heraanleg van de buurt zou de oorspronkelijke bewoners hebben weggejaagd.

DE VYLDER: Soms moet je een pot breken om de waarde van de inhoud tot zijn recht te laten komen. Maar het is effectief zo: waar men aan stadsvernieuwing doet betekent dat meestal een verschuiving van wie daar woont. Dat is een frustrerende vaststelling, maar helaas realiteit. Pas op: ik vraag me af of de afbraak van die woningen zowat de enige juiste oplossing is. ik zou wel eens willen onderzoeken of die arbeiderswoningen niet een tweede leven kunnen beginnen. Want al is het met amper potentieel moeilijk en intensief werken, mijn ervaring leert je daar wel degelijk iets van kunt maken. Het zou interessant zijn om na te zien hoe een project zou kunnen worden opgestart met de bewoners zelf. Ik weet het; het is danig intensief. Maar kans op duurzaamheid door betrokkenheid kan zeer groot worden.

Bij een onderzoeksproject voor een nieuw stadportaal voor de stad Brugge waarbij onderzoek worden gedaan naar een nieuwe ontmoetingplek in de stad is één van onze scenario's een grid van verspreide kamers en woningen in één bouwblok als een nieuw cultureel centrum in plaats van de te verwachten nieuwe open plek of gebouw. Een verspreidingsmodel: mierennest.

Formatted: Vraag

Voor de stad Gent lossen we in een bouwblok een probleem van garageboxen op niet door het te verwachten antwoord van weg met de auto's en leve het speelplein maar door te antwoorden met hertekende tuinen en iederen parkeren bij henzelf. Maar in ruil dus geen buisvormige tuinen meer maar meanderende tuinmuren.

Straks starten we met de studie over de middelgrote Europese stad – CITY VISIONS EUROPE; en studie van BERLAGE (NL) en het Vlaams Architectuurinstituut -. We mogen Mechelen naast Plzen (CZ) onder de loup nemen.

Formatted: Indent: First line: 0 cm

Kiezen voor de moeilijke weg, is dat iets wat jullie van andere architecten onderscheidt?

DE VYLDER: Het is wat onbescheiden om het zelf te zeggen, maar ik hoor dat men ons voor projecten selecteert omdat we buiten de lijnen kleuren ~~van wat bon ton is~~. Als we aan een nieuw project beginnen, proberen we op te rapen wat er onder het bladerdek te vinden is. Of het de kwestie is van de zogenaamde moeilijke weg...of is het eerder het pad naast en dwarsdoor de wegel.. We zien wat er is en wie de mensen zijn, en zoeken daarin bewust en onbewust aanknopingspunten. En alzo wandelend komt men wat tegen! Voor het project van de nieuwe muziekkadademie Lokeren – Open Oproep Vlaams Bouwmeester - komen we het idee tegen om de mooie oude villa te kopiëren en aldus een dubbelganger te lanceren. Daar zijn vele goede redenen voor – romantiek voorop -. Maar ik zei het al: we komen dat 'tegen': het confronteert ons ook met de vraagstelling van wat architectuur is voor onszelf. Wat het zou kunnen zijn. We kijken nog alle dagen naar dat voorstel; het antwoord heeft zich nog niet prijsgegeven. Wij ontwerpen ook niet alleen met ~~Autocad (software voor grafici, red.)~~ de computer maar nog heel veel met de hand, ~~wat vandaag bijna niet meer gebeurt.~~ Met de hand tekenen is niet makkelijk moeilijk vol te houden, maar motiveert enorm.

Formatted: Strikethrough

Formatted: Strikethrough

Formatted: Strikethrough

Formatted: Strikethrough

Hoezo?

DE VYLDER: Inge tekent dagenlang aan perspectieven voor de villa in ORDOS. Op ruitjespapier met Rode en Blauwe BIC en dan weer kalk erover en tenslotte Tipp-ex en potlood. Mooi; mooi ; mooi! Een medewerker maakt een schilderij – Gosia -. Kom daar mee aan in ORDOS! De meerwaarde van handwerk laat zich kennen in het doorwrochte resultaat. Je potlood nemen en knippen met een schaar brengt een ander soort inspiratie. De groengevel van de gebouwen – in samenwerking met Bas Smets - in de Bijloke bijvoorbeeld bedenk je niet ~~in Autocad~~ per computer. Dat idee is ontstaan door een foto van een gevel met kapotte leien – weggevaaid door een storm – en een gebinte dat door de tijd was overgroeid.

Wanneer ik de tekeningen voor Les Ballets C de la B teken dan neemt dat dagen. Maar het is fysiek ontspannend: tekeningen van pakweg 2,5 meter op 1 meter en meer. Woning 43 neemt dan een klein A3-tje en 15 minuten. Teken werkt altijd. En andersom: we testen graag met de computer. De einders van het kunnen van die dingen. En dan niet de hedendaagse renders enzo verder. Maar de ongebruikte hoekjes van medium: zoals schetsen met de computer. De computer werkelijk als een anders potlood.

Formatted: Vraag

In architectuur bestaat er een spanning tussen functionaliteit, denken over de ruimte en de functie die ze moet vervullen, en vorm, terugkerende ideeën, materialen of kleuren waarmee je als architect een herkenbare stempel drukt. Hoe bewegen jullie zich in dat spanningsveld?

DE VYLDER: (*stilte*) Op veel vragen hebben we een antwoord, maar definiëren waarvoor we staan, daar slagen we maar moeilijk in. We ~~promoten~~ durven ruwbouwmateriaal als afwerkmateriaal, maar uitzonderlijk kun je dat niet noemen. Dat er in onze projecten humor zit, is dat misschien wel. De eerstesteenlegging van Les Ballets C de la B bijvoorbeeld, werd uiteindelijk een 'laatstesteenlegging'. Toen de minister arriveerde om de officiële start te geven waren we immers al aan de vijfde verdieping bezig, de bovenste, waarvoor geen baksteen meer nodig was. We hebben dan maar enkele bakstenen in het beton gezet. Totaal zinloos, maar een mooie tekening die staat voor het surrealisme waarvan het project getuigt: met nauwelijks middelen hebben we er vijf jaar aan gewerkt, op het onmenselijke af.

Formatted: Strikethrough

Een citaat dan. 'De mooiste ervaring als architect is als je voelt dat het doordachte concept verglijdt naar pure poëtische ruimtelijkheid.' Wat bedoelt u daarmee?

DE VYLDER: Neem Woning H. Het nieuwbouwdeel daarvan hebben we opgetrokken uit betonplaten waarmee men tuinen afbakt, maar op zo'n manier dat de platen een nieuwe betekenis krijgen. Ze hangen op hun rug aan het plafond als was het vederlichte plafondbekleding, en liggen op hun buik op de vloer, als een soort natuursteen. Doordat de betonplaten vloer doorloopt in het oude, bakstenen gedeelte van de woning, ontstaat een speciaal gevoel van ruimtelijkheid. Het concept, in dit geval het edele gebruik van ordinare betonplaten, mag geen doel op zich zijn, maar is een middel: uiteindelijk wil je thuis zijn in een ruimte die je behaaglijk vindt.

Dat is voor mij ook één van kwesties bij de studentenbegeleiding – Sint-Lucas Brussel en TU Delft (NL): Analyseer; maak begripvol; synthetiseer; vijs uiteen en zet weer samen; maar vooral: maak! Maak mooi, aangenaam; meevoerend etc...

Wat is uw ultieme droom als architect?

DE VYLDER: De droom is bezig, dag na dag. (*stilte*) Hij doet soms enorm zeer, maar ik ben bang om die pijn weg te nemen, want dan doen we het misschien minder goed. Tekenen, het papier kapotscheuren en weggooiën telkens weer, doet pijn. Maar is vaak ook zo mooi.

U hebt de wereldpijn van een schrijver, maar bent gevluht in de architectuur?

DE VYLDER: Mogelijk. Mijn werk hakt in op mijn privéleven. Maar vergeten naar de tandarts te gaan en van die dingen, is, vermoed ik, ~~het lot van iedereen die baanbrekend werk wil leveren~~ hoort er precies onafscheidelijk bij. Dat is een vraag die me steeds bezig houdt: of het anders kan.

WWW.JANDEVYLDERARCHITECTEN.COM

MAIL@JANDEVYLDERARCHITECTEN.COM

Formatted: Vraag

Formatted: Strikethrough